

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan oprež — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrt leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska sirokovna zveza

Ob toku časa.

Borba za pravno in dejansko enakovrednostjo delavstva in vsega proletariata, za dvig spodnjega razreda je naravna posledica gospodarskega in kulturnega razvoja zadnjih desetletij, zlasti pa še spricho pogledov na nakazan bodoči razvoj vladajočega kapitalizma.

V tej svoji borbi si je proletarijat izvojeval mnogo več vpliva v politiki kot pa tam, kjer se prav za prav predvsem hoče uveljaviti, to je v gospodarstvu. Kako silno moč ima navidezno proletarijat, organiziran v raznih socialističnih strankah v srednji in zapadni Evropi. S splošno, enako in tajno volivno pravico, se zdi, da v parlamentarni demokratični državi zavajuje vsa oblast. Toda v resnici v boju proti vladajočemu razredu njegova sila odpove. Pridobitve, ki si jih je izvojeval proletarijat, stoje na zelo slabih nogah. Saj vidimo, kako se po vseh državah vedno bolj osporava upravičenost delavske zaštite, zavarovanja, kako mu je v fašističnih državah celo zabranjeno se družiti v razredna zastopstva v obrambo svojih gospodarskih in kulturnih interesov. Kapitalizem ni le toliko močan, da v svobodni in odprti borbi zadaja proletariatu že deset let po vojni sem poraz za porazom, ampak more sploh proletariatu vsako borbo prepovedati, mu ukazati, da pokorno vrši kot suženj naložene mu posle in da živi, dokler in kakor živi.

Ze zadnjic smo poudarili, da vsa politika z življensko nujno sledi danes gospodarskemu razvoju in da ima zato politično moč, kdor ima gospodarsko. Ker si je proletarijat izvojeval del svojih človeških pravic v politiki in nima v svojem pokretu temeljev, na katere bi oslonil svoje pridobitve, prav zato je njegov položaj negotov. Ker se pod krinko moderne demokracije in parlamentarizma skriva diktatura kapitalistov, proletarijat kljub svoji številčni moči dejansko nazaduje.

V proletarskem gibanju se je polagalo vse do danes vse preveč važnosti edinole na neko mehanično zorganiziranost mas, na številčno moč, kvantiteto, brez ozira na kvaliteto, duhovno silo pokreta, celokupnosti kakor tudi posameznikov. Večkrat smo že poudarjali eno naših vrhovnih smernic, da se morajo v proletarskem pokretu vzgojiti tudi osebnosti, popolni značaji in da mora masa proletariata sprejeti tudi še mnogo umske izobrazbe. Nujnost tudi same umske izobrazbe se pokaže z vso ostrostjo prav ob vsakem mezdnem gibanju, v kateremkoli obratu. Da bo proletarski socialistični pokret zmagovit, pa mora imeti tudi neke etične in moralne temelje. Vsakdo, ki je resničen proletarec in pravi socialist, mora pritrditi. In kdor gleda življenje proletariata tudi v njegovih prav zadnjih odtenkih, bo tudi priznal, da je edino Kristus, krščanski svetovni nazor tisti, ki nudi človeku in človeštvu zakone življenja.

Brez teh osnov si proletarijat tudi ne more zgraditi svoje gospodarske moči potom svojega združništva, združnih podjetij in strokovnih organizacij. Ako se združništvo oziroma sploh gospodarstvo proletariata ne vodi, kolikor se le da, vsaj v okviru zahtevkov naravne etike in morale, je kapitalistično, brez etike in brez morale. Najtočnejši dokaz temu je vse naše tako zvano delavsko in proletariatsko združništvo, ki ne pomeni za resnično osvobodjenje proletariata nič.

Kaj vse lepe besede, ko pa dejanska resničnost tako zelo naravnost v oči bode. In če smo iskreno proletarci in socialisti, nas ne more biti niti sram niti strah ugotoviti resnico. Zakaj, spoznanje je že več kot pol življenja.

Izseljeništvo in kmetijsko vprašanje.

(Francé Zužek.)

V »Domoljubovih« člankih je bil gosp. Janez Kalan pokrenil važno vprašanje, kako je mogoče, da se n. pr. ne seli niti kmet gorate Tirolske, dočim tišči slovensko delovno ljudstvo v industrijska središča in v inozemstvo. Seveda sta »Domoljub« in »Slovenec« v nadaljnjih člankih o izseljeniškem vprašanju orala plitvo in delala napačne zaključke. V današnjem članku hočem poudariti eno važno dejstvo, v prihodnjem pa hočem pokazati krizo kmetijstva.

Pri nas se je vsa zadnja leta pisalo in govorilo o politični, socialni in gospodarski zrelosti slovenskega naroda in sicer tako, kakor da smo dosegli že višek vsesplošne kulture. To pa je napačno. Slovenska kultura, zrelost širokih plasti delovnega ljudstva je pač le relativna, to se pravi, je nad kulturo nekaterih južnejših pokrajin naše države, še daleč pa se ta kultura ne da primerjati s kulturo nekaterih zapadnih držav, zlasti zapadnoevropskih. Imamo pa predele v državi, v katerih je kmetijsko-poljedelska kultura, zlasti pa še politična zrelost visoko nad kulturo slovenskega kmeta.

Tirolski kmet, dasi prebivajoč po gorah in ozkih alpskih dolinah, je zares agrikulturen, t. j.: razvil je svojo poljedelsko-kmetijsko kulturo do viška: on ima obdelano zadnjo zaplato zemlje, na kateri goji žlahtno sočivje vseh vrst, razvito ima mlekarstvo in siraštvo in sadjerejo itd. Vsled tega živi dobro: na kruh si namaže maslo, na razpolago ima celo zimo sadje in sočivje. Pa poglejmo pri nas: zelje, repa in žganci, v župi krompir, v oblikah krompir ter koruzni sok. Krog naših domov rastejo koprive, v kotanjah se valjajo kokoši, vse polno zemlje je neobdelane ali neizrabljene. Sadna drevesa so neobrezana, porasla z lišajem in mahom, mesto žlahtnih hrušk imamo grintove tepke. Za zelenjavo imamo v poletju salato, jeseni in pozimi pa zelje. Koliko je pri nas kmetov in gospodinj, ki bi vkuhavale sadje, ki bi gojile žlahtno zelenjad?! Jih je nekaj, a silno malo. Vidite, ta kmetijsko-poljedelska zaostalost slovenskega kmeta je velik vzrok bega s kmetov v mesto in v industrijske kraje. Da je slovenski kmet v tem oziru naprednejši, — boljše hrano in prehrano bi imel s svojo družino kot vsak delavec, pa tudi boljše, kakor polovico tako zvanih meščansko-uradniških slojev po mestih.

Tirolski kmet se ne seli zato, ker dobro ve, da mu je doma tudi ob morebitni stiski gotovega denarja bolj zajamčen obstanek in močna ter zdrava prehrana, kakor pa v industriji ali v rudokopu. Slovenski kmeti sin in dekle rada gresta z doma, ker sta s tem rešena večnega natepanja žgancev, krompirja in močnika.

Preprečiti izseljevanje kmetijskih delovnih mas v industrijska središča in v inozemstvo se torej pravi: z zdravo, intenzivno kmetijsko politiko dvigniti kmetijsko kulturo (poljedelstvo, pašništvo, travništvo, gozdarstvo, živinorejo, prašičerejo, perutninarstvo, sadjarstvo itd., itd.) do najvišje stopnje v vseh podrobnostih

Varčujmo in hranimo!

Brez dvoma se gospodarstvo posameznih evropskih narodov še ni moglo povzpeti na predvojno višino. Preveč je od vojne potegnil ameriški kapitalizem. Evropski proletarijat mora prižgati milijone za restavracijo gospodarstev, industrije, za dvig prometa in zvišanje kapitala.

Ne morejo se razširjevati obrati, tovarne, ne morejo se ustanovljati nova

tako, da bo slovenski kmet prišel do blagostanja in do močne, zdrave prehrane.

Pogled na vsa povojna leta nazaj nam nudi v tem pogledu tako žalostno sliko, da bi človek kar zakričal po Povšetih, Lampetih in njegovih delavcih. Mesto, da so politiki via facti razvili iz »Kmetijske družbe« kmetijsko zbornico, so napravili iz nje Avgijev hlev. V tem pogledu je težko reči, kdo je na tem dejstvu več in najbolj kriv: bivša SDS, SKS ali SLS. Mesto, da so kmete vpisovali vanjo vsled kmetijsko-strokovnih nuj, so jih tirali v družbo radi glasovalne politike na občinskih zborih. Težke tisočake so plačale naše hranilnice in kmetijska društva za članarino, ki je bila vržena proč, ki je kmeta le pohujševala in ga naravnost gnala od Kmetijske družbe in od strokovnokmetijskih vprašanj proč.

Bivša stanovsko-politična organizacija SLS »Jugoslovanska kmetijska zveza« je bila le strankarsko-politični priganjač, ktere vodstvo je bilo v povsem nesposobnih rokah. Ona je imela biti strokovna centrala slovenskega kmeta, kakor so delavski sindikati strokovna žarišča slovenskega delavstva. Tako pa je slovenski kmet po prevratu izgubljal svoje moči v najnižjih strankarskih preprih, bojih in pretepih, dočim je strokovno daleč za enim pogonom, ki mu ga je bil dal pred vojno n. pr. bivši Kranjski deželni odbor. »Kmetovalec«, mišljen kot strokovno glasilo kmetov ni šel med široke kmetijske plasti in tudi ni bil čitan. »Domoljub« kot glasilo J. K. Z., izhajajoč v 30.000 izvodih, je po pravici veljal za revolverski list, in je bilo dostikrat težko določiti, je-li je s svojo pisavo bolj surov on, ali »Domovina«. Pri »Domoljubu« bi bila po mojem trdnem prepričanju še danes nujno, nujno potrebna temeljita korektura. Uredništvo bi moral prevzeti v roke katoliški lajik — kmetijski strokovnjak. On bi na eni strani jamčil za globoko krščansko smer lista, na drugi strani pa bi list razvil v kmetijsko-strokovno glasilo, vzgajajoč mlad, napreden kmetijski naraščaj. Naj prečistiti gospodje od KTD prav vzamejo te moje odkrite besede. Ne praskam se tam, kjer me ne skrbi: Vsi, predvsem pa še delavci so zainteresirani na tem, da bo slovenski kmet lahko ostal na svoji zemlji in da ne bo rinil v prenatrpana industrijska središča. Članek, ki ga je g. Janez Kalan napisal v zadnji številki »Kmetijskega lista«, ni kar tako: je simptomatičen pojav, ki dokazuje, da krog ljudi, ki se jim hoče čistejšega vina, neverjetno narašča. In to v času in v razmerah, ko še nihče niti pozval ni slovenske krščanske javnosti, da reče svoj ja ali ne. — Caveant consules!

Na begu slovenskega kmetijskega ljudstva z gruntov smo torej spet v prvi vrsti krivi mi sami, odnosno tisti, ki so imeli in imajo njegovo usodo v rokah: tajni in javni prvaki!

Delavstvo se ne bori le zase. Za vse produktivne delovne stanove. Kmet ne bo nikdar ničesar utrpel vsled pravičnih zahtev delavstva. Zato kmet in delavec lahko ločeno korakata, a točeta enotno skupnega sovraga. —

menjen za snovanje novih in novih dobičkonosnih panog industrije. Varčevanje je socialna dolžnost vsakega človeka! Vsakemu delovnemu človeku socialna dolžnost veleva, da ima poleg skrbi, kako bo preživel svojo družino, še eno skrb, kako bo varčeval, kako si bo ustvarjal prihranke.

Blagostanje proletariata ne raste z razvojem kapitala. Kapital in proletarijat nista faktorja, ki stojita v zavisni zvezi: prvo je nezavisno od drugega. In tega se mora zavedati vsak deloven človek. Funkcija kapitala v sedanjem ustroju gospodarstva, bodisi domačega ali tujega, je enaka.

Tega se mora delavec zavedati tedaj, ko si je ustvaril prihranke in sedaj premišljuje, kam naj te prihranke da. Kot je moral biti trezen in razumen tedaj, ko je varčeval, tako mora biti pameten tedaj, ko vloga. Za delavca mora veljati le eno: »Delavski denar v delavska podjetja!« Morda ti druga podjetja dajo več obresti in druge ugodnosti! Nič! Zvestobe je treba! Zvestobe do delavske skupnosti! In brez požrtvovalnosti ne gre! Vsak pa, ki se lovi zgolj za trenutnimi uspehi, je izdajalec te skupnosti, pokret zavira, podpira tiste, katerih interes je nasproten z interesi delavske celote.

Ze opetovano smo povedali svoje stališče: Delavski denar v delavske kreditne zadruge. Iz delavskih kreditnih združug pa naj izidejo delavski konsumi in produktivne zadruge. Hočemo industrijo, ki bo delavčeva last, delavčeva tvorba. Od delavskega denarja se naj ne redi kapitalizem.

Varčujmo! Sedaj nam ne gre samo za to, da si nabereemo zneskov za slaba in stara leta, temveč hočemo tudi ustvariti svojo lastno delavsko gospodarsko tvorbo. Nič ne gre čez noč! Treba je v masi dvigniti delavsko gospodarsko spoznanje, zmisel za delavski gospodarski boj, delavsko čutenje, neodjenljivost!

Varčujmo, hranimo! Ne zamudimo nikoli prilike, da ne bi govorili o žrtvah za skupno stvar, da ne bi vedno in povsod poudarjali varčevanja, da pa ne bi stočasno poudarjali tudi nujnosti delavskih kreditnih združug — posojilnic in delavskih združug sploh. Stvarjajmo kapital sebi, ne drugim, stvarjajmo svoje lastno gospodarsko življenje. Ne gojimo gada na prsih! Varčujmo in vlagajmo svoje prihranke v delavske posojilnice. To je naša dolžnost, tovariši!

30. oktober je od mednarodnega kongresa za varčevanje posvečen propagandi za ta namen. Delavec mora tudi v tem pogledu spoznati in hoditi svojo pot, ki mu jo narekuje njegov položaj. Med delavstvom mora biti ta propaganda močna za to, da bo sploh varčeval, na drugi strani pa, da s tem svojim varčevanjem oziroma hranjenjem ne bo podpiral in še krepil svojega izkoriščevalca — kapitalizem in tako poljubljaj bič, ki vsak dan poje po njegovem hrbtu.

Finansiranje banovin. 23. oktobra je bila podpisana uredba o določitvi imovinskih odnošajev dosedanjih oblastnih in okrajnih samouprav. Po tej uredbi pripade vse premoženje teh samouprav banovinam. Samouprave poslujejo samo še do 31. decembra t. l. Do tega časa morajo bani prevzeti vse uradništvo in funkcije dosedanjih samouprav. Do dne 31. decembra morajo bani tudi izdelati proračune banovin, ki se uveljavljajo s 1. aprilom vsakega leta. Minister financ ima v sporazumu z notranjim ministrom vršiti vrhovno nadzorstvo nad finančnim poslovanjem banovin in daje tudi vsa navodila ter potrjuje in popravlja proračune.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Rudarji

Hudajama. V nedeljo, dne 27. oktobra, je bil v Laškem shod. Kljub skrajno slabemu vremenu se je zbralo nad 120 rudarjev, od katerih so nekateri prišli do dve uri daleč. Iz tega sledi, da se je tudi pri nas začel rudar zavedati, da je treba nastopati skupno ter je potrebno, da se vsak posamezen zanima za svoje interese.

Tovariš Žužek je govoril o nalogah, ki jih ima delavstvo, ako hoče priti do svojih pravic. Predvsem se mora delavstvo organizirati ter v svojih organizacijah izobraževati. Kazal je na delavstvo onih držav, kjer si je priborilo najpomembnejša mesta v državi samo zato, ker je bilo organizirano ter si je z izobraževanjem pridobilo moč. Delavstvo se ne sme zanašati na nobenega drugega, mogoče kakega preroka, ki naj bi prišel, ampak si mora samo priboriti tiste pravice, ki mu pripadajo.

Tovariš Lešnik je poročal o pogajanjih, ki so bila med TPD in delavskim zastopstvom. Res je, da v materialnem oziru nismo dobili to, kar smo želeli, smo pa uredili pogodbo, ki štiti vsaj tiste naše pravice, ki bi se sicer lahko kršile. Veselo dejstvo pa je, da je pri teh pogajanjih delavstvo nastopilo solidarno, tako kakor dosedaj še nikoli. Mnogo lažje stališče in večje uspehe pa bi imela delavska delegacija, ako bi imela za sabo močne strokovne organizacije. Zato bodi naša naloga, da organiziramo vse! Vedno pa jih je še mnogo, ki imajo razne izgovore. Eno pa je res, namreč da je tak, ki se izgovarja, nič drugega kot velik sebičnost, ki hoče, da se drugi bore za to, kar bo tudi on užival. Naj živi delavska organizacija in delavska zavest!

Trbovlje. V nedeljo 27. oktobra ob 9 dopoldne se je vršil v dvorani Delavskega doma shod rudarjev, ki ga je sklical koalicijski odbor strokovnih organizacij z oziranjem na zaključeno mezdno gibanje. Shoda se je udeležilo najbrž radi slabega vremena razmeroma malo rudarjev (okoli 300). Poročali so J. Arh o pogajanjih in novi kolektivni pogodbi, V. Kravos o raznih očitkih TPD napram delavstvu, zlasti kar tiče pijančevanja rudarjev, tov. V. Pitako pa o nujnosti strokovnega organiziranja vseh rudarjev TPD. Vsi govorniki so pozivali rudarje, da mislijo resno in razumno in tako tudi uravnavajo svoje ravnanje pri delu in naj ne bodo rabljivi s tem, da tako slepo služijo kapitalizmu. Kolektivna pogodba je veren odraz moči oziroma nemoči rudarjev TPD, ki se jim že danes napoveduje novo poslabšanje položaja od strani družbe z odvzemanjem deputatnega premoga in stanovanja in uvedbo mesečnega izplačevanja. Te dosežane pogodbnosti pa bodo mogli braniti edinole organizirani rudarji složni v boju za življensko eksistenco.

Trbovlje. V revirjih TPD so pazniki, ki delavstvo pri vsaki priliki nečloveško zmerjajo in šikanirajo. Za vse take nedostojnosti smo prepričani, da obratno vodstvo ne ve. Zato opozarjamo prizadete delavce, da take slučaje javijo takoj svojim obratovodjem. Ako pa na tem mestu ne dobe zadoščanja, pa rudarski nadzorni oblasti. Paznikom svetujemo, da si prečitajo, kako se imajo vesti v službi v smislu »Pazniškega uslužbeniškega reda«. Ako se bodo slučaji še ponavljali, bomo primorani imena takih paznikov javno označiti. Le kadar bo paznik pokazal spoštovanje napram delavcu, ga bo tudi delavec spoštoval kot predpostavljene. Ugotovljamo, da dela vsak tak paznik proti interesom svojega gospodarja, ker zbujajo med delavstvom mržnjo do njega. — Delu čast!

Trbovlje. Strokovna skupina rudarjev obvešča svoje člane, da se vrše redna članska zborovanja od 1. novembra dalje vsako četrto nedeljo v mesecu v tajništvu na Lokah, na katerih bo redno poročal glavni tajnik centrale tov. Pitako. Na teh sestankih se bodo obravnavala vsa važna vprašanja, ki se tičejo vseh rudarjev. Vsakemu članu je potrebno, da redno zasleduje, kako se vodi boj za njegove pravice, za kar je potrebno, da se udeleži vsakega zborovanja in shoda. Le tisti delavec je vreden zboljšanja položaja, ki se zanj tudi bori. — Naj živi borba!

Zagorje. V nedeljo, 25. oktobra ob 3 popoldne se je pri nas vršil v gostilni »Brvar« shod koaliranih strokovnih organizacij. Poročali so Arh, Kravos in za Jugoslovansko strokovno zvezo Vilko Pitako. Arh je podal poročilo o kolektivni pogodbi, ki je bila 21. oktobra sklenjena v Ljubljani med TPD in zastopstvom rudarjev in poudarjal, da je pogodba sama na sebi kos papirja, ako je ne bodo znali rudarji izkoristiti, kar jim nudi. Odpraviti se bodo morale tudi vse slabe navade rudarjev, ki se sedaj dogajajo pri delu samem in med rudarji samimi bo moralo zavladati iskreno tovarišstvo tudi pri delu. G. VI. Kravos pa je zlasti omenjal škodljiv vpliv v razširjenem alkoholizmu v rudarjih na njihovo materialno stanje, pa tudi na zdravje. Vilko Pitako je v svojem govoru pozval zagorske rudarje, da kot najzavednejši pokažejo vsem drugim revirjevo pot in se prav vsi do zadnjega organizirajo. K temu jih mora zlasti še privedi grožnja družbe, da bo vzela deputatni premog in stanovanja ter uvedla mesečno izplačevanje mezd. Borba med kapitalom in proletariatom je nujna bila in bo. Kakršna bo organizirana moč rudarjev, takšen bo izid bodočih borb ki z gotovostjo pridejo že v bližnji bodočnosti. — Na shodu, kjer je bilo navzočih okoli 150 rudarjev, je bilo razpoloženje zelo živahno.

Kočevje. V nedeljo, 25. t. m. se je vršil pri nas sestanek naše skupine. Navzočih je bilo zlasti lepo število naših tovarišev-

rudarjev. O mezdnem gibanju rudarjev je poročal tajnik JSZ Lombardo. Uvideli smo, da je dolžnost vsakega delavca, biti strokovno organiziran in se boriti za svojo eksistenco. Zato vsi v organizacijo!

Hrastnik. Koalicijski odbor je sklical v ponedeljek popoldne shod rudarjev. O mezdnem gibanju in o kolektivni pogodbi ter organizaciji sta poročala Jurij Arh in Vilko Pitako.

Papirničarji

Izredni občni zbor skupine v Vevčah. Občni zbor, ki se je že dalj časa odlagal, se je vršil v nedeljo 27. oktobra. Ob še precej lepi udeležbi ga je otvoril predsednik K. Pintar, ki je ugotovil sklepčnost in pozdravil zastopstvo JSZ. Med ostalimi je bilo važno predsednikovo poročilo, ki je opozarjal na rak-rano papirničarjev, to je velik materializem in egoizem, ki sta tako huda, da škodujeta in slabita moč delavstva. Največje delo in uspeh dosedanega odbora je bila sklenitev kolektivne pogodbe. Poudarjal je, da se ta pogodba ne sme kršiti niti od strani tovarne, še manj seve od strani delavstva. Zastopnik JSZ tov. Rutar je lepo očrtal naloge organizacije, ki je močna le tedaj, če je odbor delaven in članstvo strokovno sodelujoče. Nedejavnost je smrt za delavstvo! Le življenjska in sveža organizacija pa more tudi dosežati uspehe in ne le vzdržati ugodne delavske pozicije, ampak jih tudi izboljšati. Besede tov. Rutarja so bile toplo sprejete. Pri volitvah so bili izvoljeni sledeči v odbor: Kramer Martin, Sattler Henrik, Zajc Margareta, Rus Filip, Pangeršič Ivo mlajši; namestniki: Jančar Miha, Pogačnik Feliks, Matus Rafael; revizorji: Kukavica Jakob, Vidergar Jože, Kačar Apolonija. Poleg teh funkcionarjev so bili izvoljeni še zaupniki vseh oddelkov. Naloga zadnjih je, da bosta poslednji delavec in delavska organizirana in da redno pobirajo prispevke. Po slučajnostih je zaključil tov. Pintar občni zbor, nakar se je takoj sestel novi odbor h konstituiranju in novemu delu.

Zdraviliški uslužbenci

Rogaška Slatina. V četrtek 24. okt. se je po dolgem času vršil pri nas zopet sestanek naše skupine. Obisk sicer ni bil tako zadovoljiv, kakor bi bilo pričakovati. Mnogo so temu krivi razni hujskači, katere imamo v svoji sredi. Nič jim ni prav, da bi pa sami kaj naredili ali ustvarili, tega pa seveda tudi ni. Svetujemo jim, naj bodo pri svojem razdiralnem delu malo bolj previdni, kajti ni še vseh dni konec in lahko se jim zgodi, da bodo kravo iskali organizacijo. Zalostno dejstvo, toda resnično, katerega moramo ugotoviti. Vedno pa se še najdejo ljudje, kateri takim nasedejo in bolj verjamejo kakor organizaciji. Kadar pa rabijo pomoči je pa seveda organizacija, katera jih mora štiti in zagovarjati.

Tovariši, ne nasledajte besedam takih ljudi, kateri še to malo delavske enotnosti hočejo uničiti. So to hujski od vsakega ka-

pitalista in hlapeci svoje sebičnosti. Brez ozira na levo in desno gremo mi svojo začetno pot. V delu vsakega posameznika je naša rešitev. Ako bomo v vsakem kraju močni in delavni, bo rasel tudi naš ugled in naša moč. — Delavec.

Delavci nameščenci!

Ali je vaš denar še vedno v službi kapitalističnih denarnih zavodov, kapitalističnega gospodarstva?

Vložite svoj denar v delavske posojilnice:

**LJUBLJANA
CELJE
MARIBOR**

Krekova mladina.

Koroška Bela. Tečaj za družine Lesce, Jesenice in Koroška Bela se ne bo vršil 3. novembra, temveč 17. novembra, ker je 3. novembra dvorana na Koroški Beli oddana. Poagitirajte za udeležbo!

Zagorje. Vrše se redni sestanki. Začetek ni brez težav in tudi tukaj še bodo. Zato pa: treba je držati in vztrajati! Začeti je pa vedno treba z malim!

Koledarček je popolnoma pošel. Povpraševanje za njim pri Delavski založbi je pa še vedno. Prosimo vse družine, da nam takoj vrnejo vse koledarčke, ki jih ne morejo prodati.

Krekova knjižnica. Vse Krekove družine še niso napravile svoje dolžnosti. Vsak krekovec, ki ima kak sold v žepu, mora postati član Krekove knjižnice. Glasom zadnje pelnarne seje mora postati član Krekove knjižnice vsaka sekcija. Kje ste?

Borci.

Ljubljana. V ponedeljek, dne 28. t. m. se je ustanovilo tretje krdelo ljubljanske enote. V petkih se vrše voditeljski sestanki. V sredo se je vršil sestanek enote. Gremo naprej. Upamo, da bomo izpolnili načrte.

Lesce. Neumorna enota! Fantje znajo agitirati in zbirati. Postavili so si svoj domek, majhen sicer, a le popolnoma lasten. Od znotraj je kajžica lepo tapcirana, še pečka pride noter, pa bo!

Vse strokovne skupine in vsi, ki ne morejo prodati koledarčkov, naj nam jim čimprej vrnejo. Delavski koledarček nam je popolnoma pošel, povpraševanja je pa še vedno veliko. — Delavska založba.

Atom:

Delu čast!

(Delavska okrožnica Leona XIII.)

40. Tiste pa, ki nimajo premoženja, cerkev temeljito poučuje, da jim uboštvo po božji sodbi in v sramoto, in da se jim ni treba sramovati, da si z delom pridobivajo svoj živč. In to je z resnico in dejanjem potrdil Kristus Gospodki je za blagor ljudi »ubog postal, ko je bil bogat.« (2 Kor. 8, 9) In čeprav je bil Sin božji in Bog sam je vendar hotel veljati in smatran biti za tesarjevega sinu, in se tudi ni branil velik del svojega življenja preživeti v obrtniškem delu. »Ali ni ta tesar sin Marijin?« (Dr. 6, 3) Kateri opazujejo božjo modrost tega zgleda, bodo lažje razumeli, da sta pravo dostojanstvo in odličnost človeka odvisna od nračnosti, to je od čednosti. Čednost pa je skupna dedščina ljudi in enako dosegljiva najnižjim in najvišjim, bogatinom in proletarcem. Nič drugega ne bo doseglo plačila večne blaženosti, kakor čednost in zasluženje. Da, zdi se celo, da je dobrohotnost Boga samega bolj naklonjena bednim, blagor namreč kliče Jezus Kristus nad uboge (Mt. 5, 3), zelo ljubeznivo vabi k sebi katerikoli so utrujeni in žalostni, da bi jih tolažil. (Mt. 11, 28), s posebno ljubeznijo objema najnižje in tiste, ki jih muči krivica. Spoznanje teh okolnosti lahko zatara prevzetnega duha premožnih, in ga dvigne tistim, ki jim je usled bede upadel. Tako se manjša razlika, po kateri teži napuh, in ne bo težko doseči, da si naziranj obih razredov prijateljsko podasta desnici in se zedinita.

V tem in naslednjih odstavkih poudarja papež, kako je cerkev uprav s svojo moralno silo ločila naj-

hujske socialne rane v človeštvu. Ona je vrnila delu ono čast, ki mu pristoja, ker prej je delo bilo sramota. Ona je prva poudarjala enakost vseh ljudi pred Bogom. Ona je s svojim naukom poudarjala pravo vrednost in pravi cilj materijalnega premoženja, in ona je vedno skrbela tudi za tiste, ki jih je delanezmožnost spravila v bedo in pomanjkanje.

Delu čast! Teško si je dandanes predstavljati, kako ogromno delo je izvršila katoliška cerkev s tem, da je upostavilo gorenje geslo. Najstarejša knjiga sveta, sveto pismo pripoveduje, da je delo, ki bi imelo biti človeku v veselje in zabavo, po grehu prvih staršev postalo težak jarem. »Prokleta bodi zemlja v tvojem delu, v trudu se boš od nje živil vse dni svojega življenja.« (1 Moz. 3, 17) In zdi se, da je vesoljno človeštvo čutilo to prokletstvo, zato vsepovsodi najdemo veliko zaničevanje dela. To zaničevanje dela odseva tudi v največjih mislecih paganškega sveta. Sokrat, govorec o ljudskih množicah iste imenuje nevedni kup čevljarjev, tesarjev, kmetov in trgovcev. Plemenitemu Platonu delavec ni drugega kot človek s pomankljivim razumom, ki svojo moč prodaja za plačilo. Po njegovih stopinjah hodi Aristotel, ki pravi, da se delo in izobrazba prav tako izključujeta kakor delo in čednost. Dvojne vrste orodje pozna, takega, ki ima dušo in takega, ki je nima. K tisti vrsti orodja, ki ima dušo, prišteva sužnja. In Rimljani niso prav nič drugače mislili, kakor njihovi grški učenci. Edino delo, ki je našlo milost v njihovih očeh je bilo poljedelstvo, seveda ne v današnjem smislu besede, kajti izvrševali so ga potom nešteti suženjskih trum.

To zaničevanje dela je rodilo stan, pri katerega samem imenu človeku zastane kri, stan sužnjev. Ni tu prostora, da bi opisoval žalostno usodo sužnja,

izrek novejšega pisatelja pove vse: »Teško bi mogla delati krivico človeška domišljija, če bi navezala na usodo sužnjev vse strašno in nečloveško, kar si običajno moremo predstavljati.« In to, kar je povzročalo vedno novo porast tega nesrečnega stanu ni bilo nič drugega kot zaničevanje dela. Kjerkoli je bilo treba opraviti kako delo, tam je bil povsod suženj na razpolago.

Ne da se tajiti, da je z delom združen velik napor in trud, tudi dandanes. Tudi dandanes je delo težko in delo je glavno geslo današnjih dni, saj živimo v stoletju dela. Toda poglejmo ali ni morda na delu poleg prokletstva, ki je v tem, da je težko, tudi blagoslov. Kako sodi o delu katoliška cerkev? Tako, kakor je sodil Kristus. On sam je izvrševal telesno delo do svojega tridesetega leta. S tem je delo posvetil, ga oprostil predsodkov paganskega sveta in s tem porušil glavni temelj suženjstva. »Sin človekov« pravi On sam o sebi, »ni prišel, da bi se mu streglo, ampak, da bi on stregel.« (Mt. 20, 28) Zato ga mnogi radi prištevajo med proletarce in socialiste, čeprav za druge njegove nauke, nimajo umevanja. Jasno je Kristus poudaril ceno delu rekoč: »Delavec je vreden svojega plačila.« (Lk 10, 7) In njegov učenec sv. apostol Pavel čisto v njegovem proglašja splošno dolžnost dela: »Kdor noče delati, naj tudi ne je.« (2 Tes. 3, 10) Napačna je misel, češ, da katoliška cerkev delo ponižuje, ker ga izvaja od greha. Nasprotno je res. Delo je bilo tu pred grehom, ustvarjeno obenem s človekom. Človek naj bi z delom vzgajal sam sebe. Res pa je, da je grenkica in težava dela posledica greha, kakor je posledica greha trpljenje človeka na zemlji in njegova smrt.

Čitaj in širi Delavsko Pravico!

Novice.

Doma.

Stanovanjsko vprašanje. Sedanji stanovanjski zakon poteče z 31. oktobrom. Na seji vlade, ki se je vršila 26. oktobra, je bilo sklenjeno, da se podaljša zaščita samo za stanovanja ene do dveh sob, v katerih stanujejo državni uradniki in vpokojenci ali njih vdove. Ta stanovanjska zaščita bo trajala do 30. aprila 1930.

Okrožni inspektorji. Po zakonu od 3. oktobra so predvideni za večje kraje kot namestniki banov in banskih uprav okrožni inspektorji. Tak inspektorat se bo ustanovil s kraljevim ukazom v Mariboru. Za inspektorja je bil imenovan dr. Schaubach Franc, dosedanji veliki župan v Mariboru.

Gozdarska afeta. Velik proces proti bivšim uradnikom rudarskega in gozdarskega ministrstva se še vrši pred državnim svetom kot za to pristojnem sodišču. Obtoženci se ves čas izgovarjajo, da so tako delali po nalogu ministrov. Predlagali so celo, da se zaslujši bivši ministri Miovič, dr. Kumanudi in Jovanovič. Sodišče je sklenilo v sporazumu z državnim tožiteljem temu predlogu ugoditi. Afeta postaja tako senzacionalna.

Seja Delavskih zbornic v Ljubljani. 6. novembra se bo vršila v Ljubljani seja centralnega tajništva Delavskih zbornic. Na dnevnem redu so tekoča vprašanja, tihoča se delavskih zadev, zlasti že toliko premlevane revizije delavske zakonodaje in ureditev zbornic z ozirom na novo razdelitev države.

Sleparije pri dobavah. Železniški uradniki so naročali pri šumskem podjetju »Pobeda« v Banjaluki praže za železniške tire. Podjetje je dobavilo praže enkrat, plačani so pa bili trikrat. Višji železniški uradniki so bili namreč dogovorjeni s podjetjem. Sprejemali so tudi blago, ki ni odgovarjalo predpisom. Država je oškodovana za več stotisoč dinarjev. Goljufijo je ovadil uradnik, ki je bil odpuščen iz službe. Obdolženci so bili izročeni sodišču. No, seveda, če so tako delali, potem pač ni moglo biti govora o dobrem gospodarstvu z državnim imetjem.

Dr. Pavelić na Dunaju aretiran. Bivši radičevac dr. Pavelić je po 6. januarju odšel v inozemstvo. Nazadnje se je mudil v Rimu, odkoder je odpotoval na Dunaj. Tu pa ga je, kakor poročajo listi, policija aretirala, ker ni imel dovoljenja za bivanje, in izgnala.

50 zagrebških komunistov izročeni sodišču. Zagrebška policija je završila zbiranje materiala, na podlagi katerega bo obtoženih okoli 50 zaprtih komunistov. Ta material in obtoženci so sedaj predani sodišču.

Skrb za malega. Janezek, ki vsako leto dobi novega bratca ali novo sestrico, proti očetu, ko pridejo v novo stanovanje: »Atek, ali si štoklji sporočil naš novi naslov?«

Po svetu.

Češkoslovaške volitve so se vršile v nedeljo 27. oktobra. Značilno za češkoslovaške razmere je, da sta obedve katoliški stranki Šramkova in Hlinkova znatno nazadovali, vsaka za okoli 70.000 glasov. Močno so nazadovali tudi komunisti in sicer za 180.000 glasov. Napredovali pa so agrarci za 130.000, socialni demokrati za 340.000, narodni socialisti za 50.000 in narodni demokrati za 75.000 glasov. — Kako je uspela krščanska socialna stranka zaenkrat še ni znano, ker volivne komisije še niso končale z ugotavljanjem rezultatov. — Dobili so: agrarci 1.104.000, češki soc. demokrati 979.000, češki narodni socialisti 567.000, češka ljudska stranka (Šramek) 623.000, nemški socialni demokrati 506.000, komunisti 752.000, Slovaška ljudska stranka 425.000 glasov itd. Dr. Tuča ni bil izvoljen. — Socialisti in komunisti imajo skupaj 3.200.000 glasov, vse ostale stranke pa 4.256.000 glasov. Z ozirom na izid volitev se napoveduje znatna sprememba seslave vlade, ker dosedanja vladna koalicija nima večine.

Francoska vladna kriza se bo končala z novo socialistično vlado. Briandov naslednik Daladiere bo sestavil novo vlado najbrže tako-le: 4 socialisti, 5 radikalov, 2 levičarska republikanca, 2 socialna republikanca, 2 člana skupine dosedanjega finančnega ministra Souherja in en neodvisen levičar. Program nove vlade bo: znižanje davčnih bremen, politika miru in omiljenje agrarne krize ter socialna reforma. Briand se bo najbrže začasno umaknil v zatišje.

Reforma ustave se obravnava sedaj v ustavnem odboru avstrijskega parlamenta. Predsednik vlade dr. Schober je predložil načrt reforme, ki so ga pa socialisti načelno odklonili. Heimwehroveci so načrt pozdravili in govore, da se mora reforma izvesti vsaj v tem obsegu, sicer bodo nastopili z oboroženo silo. Vladni načrt predvideva veliko povečanje oblasti zveznega predsednika in znatno okrnjenje parlamentarizma in pravic parlamenta, posebno pa okrnjenje avtonomije glavnega mesta Dunaja. — V ustavnem odboru so socialisti predlagali svoj načrt. Glede položaja Dunaja so se tudi sporazumeli s krščanskimi socialisti Kunschakove grupe in prišli do enotnega stališča. Socialisti so v odboru izjavili, da so pripravljani, se stvarno razgovarjati pod pogojem, da druge stranke v slučaju nesporazuma ne bodo prenesle borbe na izvenparlamentarna tla in ne bodo s pomočjo fašistov hotele nasilno rešiti tega vprašanja.

Plebiscit v Nemčiji, ki so ga vpriporili nemški šovinisti pod vodstvom Hugenbergera ne bo uspel. Dvomljivo je, če bodo kljub močni časnikarski kampanji spravili skupaj nad 4 milijone glasov. Tudi nemški fašisti hočejo odpravo demokratičnega parlamentarizma in zo-

petno upostavo monarhije s Hohenzolnerci. Vendar je v nemškem narodu republika pregloboko ukoreninjena, da bi jo mogli omajati politični spekulanti, tudi z vprašanjem reparacij se jim to ne bo posrežilo.

Rusija in Kitajska si še vedno stojita sovražno nasproti. Na Kitajskem so zopet izbruhnile na dan domače razprtije in homatije. Vlada se zopet bolj in bolj naslanja na velesile Anglijo, Japonsko. »Kitajsko Kitajcem!« je geslo, ki ga vlada slabo izvaja. Zato je tudi v lastni hiši dovolj nezadovoljnih in so v kitajski narodni stranki Kuomintang ostrina nasprotja. Poleg tega pa je še vse polno agentov drugih držav, zlasti Rusije, ki ta nasprotja še podžigajo. Sovjeti so si zato na jasnem, da bi z energičnim vojaškim nastopom slabo kitajsko armada kar pomandrali in si kakor to delajo druge imperialistične države, vzeli Mandžurijo. Seveda pa so nekoliko v zadregi, ker bi v slučaju resnega napada tudi Japonska ne ostala mirna, ampak bi gotovo posegla vmes in jim prekrižala njihove načrte.

Proračun OUZD za leto 1930.

Uprava OUZD je predložila ravnateljstvu proračun dohodkov in izdatkov za leto 1930., katerega je ravnateljstvo v svoji seji 25. oktobra odobrilo. Proračun je razdeljen v tri oddelke, in sicer na upravne stroške, stroške ambulatorijev in okrevališče Jadran na Rabu. Upravni stroški so razdeljeni v tri partije: na osebne, materialne in nepredvidene izdatke.

Osebnih izdatki so proračunani na 6.838.322 Din. V tej vsoti so všteti tudi stroški članov samoupravnih organov, kakor sejmne, potni stroški, v znesku 112.440 Din. V tej vsoti je tudi vračunjena postavka 405.000 Din za eventualne volitve delegatov v glavno skupščino glasom zakona o zavarovanju delavcev. Ta postavka, kakor vse kaže, tudi v letu 1930. ne bo porabljena. Proračun predvideva stroške za 100 nameščencev, ki se bodo v letu 1930. potrebovali za vršenje poslov na OUZD in vseh 17 ekspoziturah.

Materielni izdatki so proračunani na 1.769.678 Din. Materielni izdatki so v glavnem tiskovine in pisarniške potrebščine, stroji, inventar, kurjava in razsvetljava, zavarovalne premije; največja postavka so stroški najemnine OUZD in 17 ekspozitur, ki znaša 601.400 Din. To je nad eno tretjino vseh predvidenih materielnih izdatkov. Prav v tem obstoji največja krivica, ker mora OUZD plačevati 7% obresti od proračunane vrednosti stavbe v Ljubljani, ki jo upravlja, lastnik stavbe pa je Središnji ured v Zagrebu. Razni stroški so proračunani na 43.000 Din. Po odbitku 168.750 Din, katere OUZD prejme od Borze dela in Delavske zbornice kot

odškodnino za pobiranje prispevkov, znašajo upravni stroški 8.651.000 Din.

Skupni dohodki so predvideni na 50.585.000 Din, v odstotkih znašajo stroški napram dohodkom 15-97 ali okroglo 16%. Stroški za vzdrževanje ambulatorijev znašajo 2.062.610 Din. Predvideva pa se iz tega naslova 570.000 Din dohodkov in ostane dejanska potreba 1 milijon 492.610 Din. Kakor pri upravnih stroških, tako tudi pri vzdrževanju ambulatorijev najbolj opazimo stroške najemnine, ki znašajo 699.750 Din. Za okrevališče Jadran na Rabu je predvidenih 565.692 Din stroškov in 616.000 Din dohodkov, kar pomeni, da bo imelo okrevališče 50.308 Din prebitka. Če seštejemo celokupne predvidene izdatke, dobimo vsoto 10.143.610 Din.

Marsikateri zavarovanec se bo pri tem vprašal, kam gredo ostali milijoni, ki so predvideni med dohodki. Zato je treba vedeti, da v tem proračunu niso vštete dajatve, do katerih ima pravico zavarovanec in svojci zavarovanca v slučaju bolezni. To je hranarina, zdravila, bolnice, zdravilišča, porodnina, dečja oprema itd.

Vse te izdatke, ki šestokrat dosegajo 30 do 40 milijonov dinarjev, je nemogoče ugotoviti vnaprej, ampak se to pokaže šele ob letnem računskem zaključku.

Da pa samo uprava in materielni izdatki OUZD stanejo tako ogromno vsoto, sta pač kriva centralizem in način poslovanja.

Proračun, ki je in mora biti sestavljen strogo po navodilih »Središnjega urada« oziroma ministra za socialno politiko, mora biti še odobren od »Središnjega urada« v Zagrebu.

Razno.

Delavske koledarčke so plačali se: Vrhnika 14, Maribor 14, Prevalje 22, Planina pri Rakeku 15, Jesenice 20. Na prvem mestu je tedaj še vedno Huda jama s 50, slede Vrhnika z 49, Jesenice s 40, bolniški strežniki Ljubljana s 36, Ribnica na Pohorju s 30, Maribor z 28, Prevalje z 22, Domžale z 20, Poselska zveza Ljubljana z 20 plačanimi koledarčki itd. — Kdor ima še kaj koledarčkov v razprodaji in misli, da jih ne bo prodal, naj jih takoj vrne Delavski založbi.

Delavska posojilnica, r. z. z o. z. v Celju se je ustanovila in začela te dni poslovati v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze, hiša Delavske zbornice, Razlagova ulica. Sprejema hranilne vloge na najugodnejše obresti, kakor tudi daje posojila. Uradne ure so vsak delavnik do 6. ure zvečer, ob sobotah pa do 7. ure zvečer in ob nedeljah od 9. do 11. ure dop. Delavci, telesni in duševni, oprimate se svojega denarnega zavoda, ki je v spretih in trdnih rokah, ker zrno do zrna poglača, kamen do kamna palača.

V vsako hišo „Delavsko Pravico“!

V plesni šoli bojovne organizacije.

Iz krogov ljubljanskih zasebnih nameščencev smo prejeli ta dopis s prošnjo, da ga priobčimo v celoti.

Pred nekaj dnevi sem šel v večernih urah — mislim, da je bila že deseta — mimo hotela »Union« proti domu. Pred glavnim vhodom sem opazil par gospodov, ki so, pušec cigarete, bili v živahnem razgovoru. Ko vidim, da nima nihče izmed njih površnika, sem si takoj mislil, da mora biti v dvorani kaka prireditel. Premagala me je radovednost, ki je — žal — moja velika slabost, in brez vsakega oklevanja sem jo mahnil v vestibul. Že takoj pri garderobi sem spoznal, da to ne bo nikakr shod ali predavanje, ampak vse nekaj boljše in nalašč za finejšo družbo aranžirane.

Po znanih obrazih pri blagajni sem hitro spoznal, kako in kaj. Vsakdo bo uganil, da to ne more biti ničesar drugega, kot moderna šola plesne umetnosti, kjer se ob zvokih godbe telesno in duševno »lika« mlada generacija privatnih nameščencev. Ne »delavcev«, prosim! Jaz za svojo osebo nimam in ne smem imeti čisto nič proti plesni šoli, ker sem po mnenju nekaterih mojih gospodov kolegov nemoderen in sploh zaostal človek. A vseeno se mi

je »milo« storilo pri srcu, ko so me zvoki jazza prepričali, da to ni nikakr shod in ne predavanje in sploh ničesar, kamor bi si moja malenkost mogla priboriti vstop. Prijaznosti gospoda vratarja in gg. odbornikov se imam zahvaliti, da so mi — kljub temu, da nisem njihov organizacijski tovariš — dovolili vstop v prelestni svet olikane in galantnih poklonov vajene družbe. »Samo tu pri vratih stojte,« me je še opomnil gospod vratar, preden me je pustil v dvorano. A takoj, ko so se zaprla vrata za menoj, sem uvidel, da je bil opomin nepotreben! En sam pogled na moje nezlikane hlače in že sem se v strahu stisnil k steni v senco.

Mojim očem se je nutil »prekrasen« pogled. Vsi užitki sveta so bili proti mojemu navadna ničla, posebno, ako pomislim (in nato mislim mnogokrat, seveda s primernim strahom in spoštovanjem), da sem smel na lastne oči gledati svoje razredne tovariše, kako v črnih zlikanih hlačah in brezhibno zavezanih kravatah vodijo pod roko svoje tovarišice, ki so oblečene v najnovejše »modele« (ali kako se že reče v »finem« jeziku ženskim oblekam?), in kot take silno privlačne za vsakega moškega. Bil sem v resnici »vzhičen«. In kako bi tudi ne bil. Vse delavske, oprostite, nameščenske organizacije skupaj nimajo na svojih sestankih toliko tovarišev kot jih ima samo ta nameščenska bojna or-

ganizacija na svojem — plesu. Bil sem skoraj na vseh shodih in mnogih sestankih, ki so jih prirejale nameščenske organizacije skupno ali posamično in če hočem biti odkrit, moram priznati, da je v večini slučajev bilo prisotnih malo ljudi. In še izmed teh si lahko preštel na prste one, ki so se za referat v resnici zanimali in sledili govorniku.

V plesni šoli pa je seveda vse zabavnejše kot pa poslušati dolgočasen govor o delavskem vprašanju. In tudi meni se je zdelo kakor v kinu. Ko sem tako opazoval med fraki in dekoltéji in iskal znane obraze s kakega shoda ali sestanka, sem jih opazil, žal, bore malo. V oči mi je padel po dvorani moško korakajoč predsednik plesne šole, bivši blagajnik ljubljanske podružnice omenjene bojovne zveze, referent za izobrazbo, vnet in agilni človek za stvar kot je n. pr. plesna šola. Z ostrimi pogledi je švigal po dvorani in v njegovem govoru je bil nekaj poseben zanos, ako je koga prijazno posvaril zaradi kake neprimerne geste. In njegova oseba se je tudi upoštevala — odkod sicer tako vzoren red!

Že sem mislil, da bo z mojim opazovanjem pri kraju. Tedaj pa opazim čisto blizu sebe žensko pojavo v moderno prikrojeni obleki, kako živahno debatira z nekim gospodom. Ne morete si misliti, kako veliko je bilo moje »ve-

selje« — še posebno, ako pomislim, da se odpadli člani zopet potom plesne šole približujejo svoji organizaciji — ko sem konstatiral, da ta dama ni nihče drugi kot bivša članica naše bojovne zveze in kot taka naša tovarišica — sedaj gospodična J. C., svoječasno vneto odbornica v zgoraj omenjeni organizaciji. »Utrujena« po organizacijskem delu, je izstopila — — —

Opazil sem še mnogo drugih, ki pa so poslednji čas opustili vsako delo, najsi bo v tej ali oni organizaciji, in postali vredni zaupanja svojih gospodov šefov. V resnici jih je pa postalo strah.

Proletarske, delavske in nameščenske strokovne in izobraževalne organizacije in društva prirejajo najrazličnejša predavanja, ki pa že v plesni šoli »uglajenim« bržčas ne bi in ne bodo nikoli nič koristila. Ako pogledamo, kako so posečana, na žalost moramo ugotoviti, da bi bila velika dvorana »Uniona« (tam se namreč vrši ta bojovna plesna šola), pač »nekoliko preveč« prostorna. In tudi to lahko opazimo, da skoraj nihče, ki poseča plesno šolo, ne zahaja k predavanjem ali sličnim, ker so za njegovo glavo najbrž »prepuhla«.

Tako se danes vzgaja »proletarijat« (naj mi eventualno prizadeti te besede nikar ne zamerijo) in tako »kulturo« vodijo organizacije, ki nosijo »ponosni« naslov: »strokovno-razredno-bonbene«.

Čez hribe in doline...

Jesenice. Stoti in zadnji delavski koledarček, ki smo jih dobili v razprodajo, je kupil tov. Smolej Franc iz Kurje vasi. Upamo, da mu bo za časa vojaških mesecev, ki jih bo preživel v daljni Srbiji, dobro služil in ga spominjal na dom, organizacijo in tovariše.

Koledarčki so vsled priročnosti, jako pogodne vsebine vseh ne samo »našim«, temveč tudi drugim in se gajo pridno po njih tudi tovariši iz tabora tako zvanih marksistov. Obžalovanja vredno pa je dejstvo, da med nekaterimi vplivnimi Orli ni najti toliko delavske zaveštosti, da bi, če že sami nočejo posegati v delo za razširitev naših delavskih idej, vsaj drugim, uvidevnejšim in poštenjše vrednejšim to pustili. Ne moti nas to — smo mladi in močni tako, da bo naš delavski kot edini in za v novi dom najpotrebnejši pokret rasel v moč in silo tudi brez njih in preko njih. Naprej! Naj živi borba!

Naši izseljenci v avgustu 1929. Po poročilu Izseljeniškega komisarijata v Zagrebu se je izselilo iz naše države meseca avgusta tega leta v prekomorske kraje 1450 oseb.

Skupno število izseljencev (11.971) v razdobju od 1. jan. do konca avgusta tega leta je za 2418 oseb ali za 20 odstotkov manjše, kot je bilo v istem razdobju lanskega leta. — Izselilo se jih je največ iz Hrvatske in Slavonije, in sicer 565, iz Vojvodine 372, iz Slovenije 243, iz Dalmacije 186, iz Srbije 55, iz Bosne in Hercegovine 21 in iz Črne gore osem. Izmed odraslih je bilo 51 odst. kmetov.

Največ jih je odšlo v Združene države in sicer 768; so to povečini oni, ki so

prišli iz Amerike na daljši ali krajši poset v domovino in so se zopet vrnil nazaj. Sledi nato Argentina s 380, Kanada s 175. V avgustu preteklega leta jih je odšlo 834. Od 1. jan. do konca avgusta je padlo število izseljencev v Kanado za 1951 oseb in to radi močne redukcije doseljavanja iz srednje Evrope. V Urugui jih je odšlo 55, v Brazilijo 26; od 1. jan. do konca avgusta se je povišalo število »Brazilijancev« od lanskega 296 na 407 letošnjih. V Avstralijo jih je šlo 20, v Chile 12, Peru 3, Bolivijo 3 itd.

Vrnili se je iz prekomorskih krajev vsega skupaj v mesecu avgustu 549 oseb napram 414 v lanskem letu. Skupno število vseh vrnivših se pa je bilo v razdobju od 1. jan. do konca avgusta 3902 napram 3398 v istem času lanskega leta.

V evropske dežele jih je šlo na delo v tem mesecu 1902, in sicer: v Francijo 1591, v Belgijo 242, Luksemburg 43, Holandsko 14, Čehoslovaško 8 in Nemčijo 4.

Borza dela.

Ljubljana. Delo dobe: a) moški: 12 hlapcev, 4 mizarji, 24 čevljarjev, 2 sodarja, 1 pečarski pomočnik, 3 kleparji, 10 navadnih delavcev, 400 tesačev, 28 rudarjev, 5 krojaških pomočnikov, 1 litograf, 1 kravar, 1 optikar, 1 opekar, 1 mojster, 1 soboslikar, 10 fesarov, 1 delavec za izdelovanje cementne opeke, 13 vajencev. b) ženske: 5 tkalk, 1 šivilja plaščev, 2 šivilji rokavic, 2 šivilji pletenin, 2 pletilki, 3 služkinje, 2 kmečki dekli, 2 postrežnici, 4 vajenke.

Maribor. Delo dobe: a) moški: 10 vinarjev, 4 majarji, 1 kravar s sinom, 13 hlapcev, 2 pom. delavca, 2 gozdna delavca, 26 rudarjev, 4 kleparji, 2 elektrika-

ja, 1 mehanik, 1 avtomehanik, 1 kotlar, 1 elektr. inštalater, 8 mizarjev, 4 sodarji, 1 žagar, 1 stavbeni ključavničar, 1 tapetnik, 1 usnjak, 1 čevljar. delovodja, 1 krojaški delovodja, 3 čevljarji, 4 krojači, 1 pek, 3 zidarji, 4 tesarji. Vajenci: pekovski, čevljar, kovaške in mizarne obrti. — b) ženske: 6 kmečkih dekel, 5 služkinj, 6 kuharic, 1 kuharica k orožnikom, 2 kuharici k financem, 3 postrežnice, 2 varuške, 2 vzgojiteljici, 1 boljša gospodinja, 1 plač. natakara, 1 perf. servirka za v Belgrad, 1 ženska pisarniška moč, 4 strojne pletilke, 2 kuharici za v Srbijo, 1 kuharica za v uradniško menzo, 2 tovarniški delavki, 1 trg. vajenka, 2 šivilski vajenki.

Celje. Delo dobe: a) moški: 5 hlapcev, 42 gozd. delavcev, 2 hišna hlapca, 16 rudarjev, 10 delavcev za gradnjo ceste, 8 zemelj. delavcev, 5 minarjev, 1 pečar, 2 stavb. ključavničarja, 3 kleparji, 3 kovači, 5 mizarjev, 5 sodarjev, 1 žagar, 2 tapetnika, 7 čevljarjev, 1 mesar, 1 mlinar, 4 soboslikarji, 10 težakov, 16 vajencev. — b) ženske: 10 kmečkih dekel, 3 šivilje, 3 natakara, 3 služkinje, 3 kuharice, 1 hotel. kuharica, 1 vzgojiteljica, 2 sobarici, 2 vajenki.

Za kratek čas.

V gostilni. Gost (ki so ga postavili na cesto): Zakaj pa mojega soseda niste ven vrgli, ki dela še večji ropot kakor jaz?

Gostilničar: »Zato, ker še ni plačal.«

Dvoumno. Plesalka: »Neprijetna je že samo misel, da se človek postara in postane grd.«

Plesavec: »Kaj je na tem, ko se pa vsi postaramo, grša pa Vi, gospodična, ne morete postati.«

Rado se je zaročil z neko učiteljico, bila sta že na oklicih, ko je nenkrat zaroko razdril ter dejal, da se ne oženi.

»Kaj pa je vendar vzrok, da si jo popustil?« ga vpraša prijatelj.

»Dovolj vzroka. Le pomisli, zahtevala je, da moram vsakokrat, kadar ne bi prišel na dogovorjeni sestanek, prinesiti pisano opravičilo s podpisom moje matere.«

Uradna objava. Vsi oni, ki imajo pse, morajo do nadaljnje odrebe ostati privezani, kadar pa so z doma, imajo nositi nagobčnike.

Med otroci. Janezek: »Kadar se moj učitelj nad čem čudi, tolče z rokama skupaj.«

Jožek: »Moj tudi, samo da je navadno moja glava vmes.«

Izgovor. Sodnik: »Zakaj ste poleg denarja kradli tudi obleko?«

Tat: »Moja rajna mati so večkrat rekli: Joža, dobro si zapomni za vse življenje, denar sam ne osreči človeka, in jaz sem si zapomnil in se po tem ravnal.«

Ni razumel. Oče: »Moja hči ne bo nikoli Vaša!«

Ženin: »Kako morete kaj takega misliti? Če bi bila Vaša hči moja, bi je vendar ne mogel za ženo vzeti!«

Pijanček (leži v ravno zapadlem snegu): Zdaj pa res ne vem, ali ležim v postelji ali ne! Mehko je, belo je, samo desk nikjer ni.

V zakonu. Lahkoživec: »Ne razumem, čemu se toliko ujeta radi mojih dolgov, saj se imaš ravno njim zahvaliti, da sem te vzela.«

Kako gospodarite najbolje? Kako se zaščitite najuspešneje? Kako si prihranite vsako leto 3% Vaših izdatkov?

ČE STE ČLAN IN OBENEM ODJEMALEC PRI

I. delavskem konzumnem društvu v Ljubljani r. z. z. o. z.

Pisarna: Kongresni trg št. 2

Ustanovljena 1895

Telefon 2255, 2855

ki ima danes preko 10.000 rednih članov in 29 prodajalen po vsej Sloveniji. Zadruga ima do danes sledeče oddelke: specerijski, kolonijalni, manufakturni in galanterijski in je vsled tega v stanu ugoditi vsem željam in potrebam svojih članov.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

XXX.

Pristala sta dve uri kasneje med zasidranimi jadrnicami prav tik ob robu skale, ki se je na njej dvigala hiša. Etienne ni bil slekel svoje volnene srajce in Madiot ni bil zavihnil nazaj ovratnika svojega kosmatega sukničja. Molče sta šla po stopnicah. Nekaj jima je stiskalo grlo. Vsak izmed obeh se je boril s strahom pred neodgonetno usodo, ki je čakala do odrešilne besede samo na to: da prehodita še deset stopnic, pet stopnic, eno stopnico. Na kraju življenja — Madiot, ki se je bližal koncu, Etienne, ki ga je šele začel — sta se oba tresla pred voljo dekleta, ki poreče: »Živi, ostani!« ali pa: »Trpi, odidi za vedno!« Zdelo se jima je, da sta že pred njo. Uganjala sta vlnjivosti pred hišnimi vrati, ker sta se bala tistega, zaradi česar sta bila prišla.

Henrietta ju je bila zaslišala in spoznala po glasu. Bila je oblečena, da odide. Oblekla je bila črno delavniško obleko. Ono bore krvi, ki jo je imela v licih, je izginilo. A tudi ona se ni zbalala usode. Šla je naravnost do vrat, ki so vodila v drugo sobo, jih odprla in rekla Etienneu:

»Pridite!«

Etienne je vstopil v sobo in stric Madiot se je drhteč umaknil, da ga je spustil mimo. Henrietta je bila stopila prav k peči. V zrcalu, ki je viselo nad njo, so se ji lasje, ki so ji vse naokrog silili izpod klobuka, blesteli kakor velika zlata roža. Bila je doumela, kaj je storil stric Eloi in kako ji je Etienne podal dokaz svoje ljubezni. Tu sta bila zdaj oba, Etienne in Henrietta. Etienne je stal dva koraka pred njo poleg male mizice. Z očmi, vajenimi vodnih globin, je izpraševal njene svetle oči. Stopala je iz njih njena duša prav tesno k njemu. Nikdar še ni bral tako razločno njenega prijateljstva, ki je bilo tako globoko, da je sličilo že ljubezni. In vendar to ni bila ljubezen, zakaj bilo je še nekaj v teh dragih očeh: nov sklep, ki je zmagal pred kratkim in ki je še drhtel od prestanega boja. Pravila mu je s tem vse, kar mu je hotela povedati, in to s tako prisrčnostjo, s tako boleščjo, s takim usmiljenjem, da bi tega nobena beseda ne mogla izraziti. In on je razumel vse, ker je ljubil.

Stric Madiot je napenjal ušesa, a ker ni slišal ničesar, je mislil, da govorita po tihem.

Ko je dolgi Etienne začutil, da ga silijo solze, ni umaknil pogleda od nje. A da bi jih zadržal, je hotel govoriti in je rekel:

»Niti vaš brat in nič me ne bi bilo ustavilo, vidite.«

Tenke njene ustnice, ki jim je bil dan dar tolažbe, so se zganile in so izpregovorile:

»Etienne moj, ljubila vas bom vse življenje. Vse življenje vam bom hvaležna za to, kar ste storili. Nisem imela brata razen vas, ne prijatelja razen vas.«

In ko so pritekale solze po zagorelih Etiennevih licih, je še rekla:

»Če bi moje srce bilo še moja last, bi vam ga dala. Bog ga je vzel za svoje reveže. Pozabite me!«

Tedaj je, ne da bi vedel, kaj dela, dolgi Etienne iztegnil roke. Drznil si je v veliki svoji stiski priklicati k sebi njo, ki nikdar ne bo njegova. Razumela ga je. Henrietta je bila že nagnila glavo za poljub. Henrietta se je vrgla v objem, ki jo je čakal. Čutil je lepo plavaloso glavo, ki se mu je stisnila na ramo. Z vsemi svojimi silami jo je pritisnil k sebi in jo poljubil. Za trenutek sta njuni srca bili drugo ob drugem. In potem jo je prav nalahno odrinil od sebe ter odhitel.

Sklonjena je obstala na kraju svojega prvega poljuba.

Madiot, ki ju je oprezoval, se je bil že razveselil.

Ko pa je videl, da gre Etienne mimo njega in da prijema za kljuko na stopnišče, je vzkliknil:

»Zadrži ga, Henrietta, odhaja, odhaja!«

Ostala je negibna, dokler dolgi Etienne ni izginil. In ko je padla kljuka na vratih za Etienneom zopet v svojo lego, je stopila naprej k starcu v kuhinji. Prijela ga je za roke, odvedla ga v svojo lepo sobo, svoje kraljestvo, kjer je bila ona vladarica. Ne da bi izpustila obeh nemirnih rok, ki so se oklepale njenih, ga je posadila na stol. Ginjena ob lastni bolesti in še zaradi tiste, ki jo bo povzročil sedaj, je rekla:

»Stric Madiot, jaz Etiennea nisem zadržala, ker imam skrivnost!«

»Kaj pa takega, dete?«

»Ne bom se omožila.«

Toliko zaporednih udarcev je, se zdi, zlomilo starčevo moč. Iztegnil je svoj bedni, trudni obraz, ki je bil postal samo skupek gub, kjer je živelo le dvoje žalostnih oči, in zdelo se je, da išče okrog sebe miru nekdanjih dni, lepo domačijo, kjer je bilo tako dobro, veselo živeti s Henrietto iz preteklih časov:

»Ali, dete, če je njemu prav?«

»Ne bom se omožila.«

»Tudi z drugim ne?«

»Ne, stric Madiot.«

»Kaj torej? Ali boš nuna?«

»Mogoče.«

Vstal je kakor mladeč, stopil nazaj, jo premeril od glave do nog.

»A, nehvaležnica!« je vzkliknil. »Ni bila srečna!«

Kar je bilo v njem še sile, srda, presenečenja, je plamtelo v njegovih slabotnih očeh. Stari godrnjač se je zbudil v njem. Začel je hoditi po sobi z dolgimi koraki od ene stene do nasprotnega okna, ki je skozenj sijalo vedro jutro.

»Nekdo te je pretental,« je renčal, »da, saj vem... Ah, prokleta življenje... Na, zdaj sem sam... Moja mala odhaja... Moja mala me zapušča...«

Henrietta se je bila opotekla nazaj. Visoko vzravnana se je naslonila k peči. Tudi ona je spregovorila odločno in z večjim samopremagovanjem:

»Motite se, nikdo me ni pretental. Trpela sem zaradi življenja, to je vse... niste vi vzrok stric moj, ampak tisto, česar vi niste mogli preprečiti: pogled na toliko bedo, ki je nihče ne lajša... Kadar koli sem kje nalezela nanjo, razumite me, se je okrenila k meni, me je poklicala... Temu se ustavljam ni mogoče... In samo vas imam še na svetu, stric Madiot, pa hočem, da me daste revežem, ki me kličejo...«

Z očmi mu je sledila. On se je ustavil za trenutek, jo pogledal z blodečim pogledom. Nato pa je nadaljeval svojo hojo z dolgimi koraki po odmevajočem podu.

Mar on misli na to, kar je mu bila povedala? Ne. Predobro jo pozna. Upanja ni, da bi se premislila, kadar se preudarno za kaj odloči. A brž ko se mu je bil izvil krik tožbe, ko je bil zaslutit samoto, ki ga čaka, se je bila vsesala vanj misel in ga mučila. Njegova Henrietta je izgubljena zanj. Njegova Henrietta se ne bo omožila. »Ali zdaj,« je razmišljal, »zdaj ji moram povedati vse. Čemu naj ji sedaj še prizanašam? Dolžnost imam, da branim Antoineta pred njo. Ne smem je pustiti pri prepričanju za vse življenje, da je moj nečak, eden izmed Madiotjevih, bil slab vojak, figa-mož in lopov. Zakaj glavna krivda ni bila na njem. Bil je na svoj način vrl fant. Žrtvoval se je zanjo, dal se je obsoditi zaradi nje. Moram spregovoriti... Moram. Nedožnega človeka maščujem...«